

Tarihyazımı, gelenek icadı ve Türkiye’de 1 Mayıs’ın 100. yılı

Y. DOĞAN ÇETINKAYA

Türkiye’de 1 Mayıs’ın yüzüncü sene-i devriyesi üzerine kalem oynatmak aslında zor bir edim. Zira mevcut tarihyazımı 1 Mayıs’ın tarihinin değerlendirmesinin yapılmasına cevaz verecek bilgi birikimine ve bakış açısına ne yazık ki sahip değil. Toplumsal hareketlerin ve ezilenlerin mücadelesi bakımında zengin bir tarihe ve mücadele birikimine sahip olan Türkiye solunun ne yazık ki ciddi bir gelenek yarattığından bahsetmek çok mümkün değil. Bunun çok farklı nedenleri var elbette. Ancak bu yazıda bunlar arasından birkaç tanesi üzerinde durmaya çalışacağım. Bunlardan ilki egemenlerin zihniyeti, geleneksel tarihyazımı ve solun bir gelenek yaratmadaki başarısızlığıdır. Her şeyden önce böyle bir değerlendirmeyi yapmayı zorlaştıran tarihi yazanların, tarih ile ilgilenenlerin ve en genel düzeyde toplumun güzidelelerinin, aydınlarının zihniyetidir. Aslında bu zihniyet Türkiye’ye has bir durum da değildir. Seçkinler, yönetenler, muktedirler toplumun farklı kesimlerinin gündelik hayatta oynadıkları rolü kısıtlamaya, sınırlandırmaya çalışırlar. Aşağıdakilerin, ezilenlerin bağımsız hareketleri, eylemleri sürekli bir korku ve endişe kaynağıdır onlar için. Bundan dolayı tarih boyunca aşağıdakilerin kendilerini ifade etmelerinin ve eylemlerinin zorla bastırılması ve kontrol altında tutulması için bir zor aygıtı devamlı el altında tutulmuştur. Mo-

dernite öncesinde bu zor aygıtı ve kontrol daha çıplak ve yalınken, modernite ile birlikte baskı ve kontrol aygıtı daha karmaşık, teferruatlı ve ince-likli bir hal almıştır.

TARİHYAZIMI, MENKİBELER, EFSANELER, KAHRAMANLAR

Yönetenler nüfusun kontrolünü sağlamaya çalışırken, onların hareketlerinin, bağımsız eyleminin imkanlarının olmadığı üzerine de fikirler üretirler. Onlara göre aşağıdakilerin kendilerini ifade etmeleri, kolektif olarak eylemleri mümkün değildir. Zira bu tür fiiller muktedirlere, seçkinlere ait özelliklerdir. Bu zihniyetin önemli bir tezahürü de tarihçilikte ortaya çıkar. Buna göre aşağıdakiler toplumsal hayatta özne olamazlar. Nitekim ezelden beri özne olamamış oldukları, gelecekte olamayacaklarının bir ispatı olarak aktarılır. Bundan dolayı tarihçilerin çalışmalarının kanıt sağlama, ikna etme ve rıza yaratmada önemli bir işlevi vardır. Kitaplar, dersler, hikayeler, efsaneler hep büyük adamların, komutanların, devlet yöneticilerinin, liderlerin yapıp ettikleri tarafından işgal edilmiştir. Tarihte rol oynamış olanlar, özneler, olabildiğine bireysel, tekil ve sınırlıdır. Mümkünse muktedirler bile bir toplumsal grup olarak resmedilmezler. Böylece tarihte kolektif gruplara, sınıflara yer açılmaz.

